

Nr 388.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring m. m.; given Stockholms slott den 28 mars 1919.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet förda protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till

1) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring; och

2) lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring.

Härigenom förordnas, att lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring, vilken lag gäller till den 1 juni 1919, skall äga fortsatt tillämpning till den 1 juni 1920; dock skall från och med den 1 juni 1919 1 § hava följande lydelse:

Har i fall, då arrendator enligt avtal, slutet före den 1 oktober 1917, är pliktig att helt eller huvudsakligen utgöra arrende genom avlämnande av mjölk, smör, fisk eller annat naturalster, å dylikt vederlag efter avtalets ingående inträtt sådan prisstegring, som därvid icke lät sig beräkna, och finnes den utfästa legan i följd härav uppenbart oskäligen; äge arrendatorn rätt att, såvitt angår vederlag, förfallet under tiden från och med den 1 oktober 1917 till den 1 juni 1920, påfordra, att skäligen andel i prisstegringen kommer honom till godo. Där ej annorlunda åsämjes, må denna andel ej överstiga hälften av prisstegringen.

Beträffande beslut, som av i lagen omfördämd nämnd fattats före den 1 juni 1920, skall vad i 4 och 5 §§ är stadgat fortfarande gälla.

Förslag

till

Lag

om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.

Härigenom förordnas, att lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907, vilken lag gäller till den 1 juni 1919, skall äga fortsatt tillämpning till den 1 juni 1920. Beträffande beslut, som av i lagen avsedd nämnd fattats före den 1 juni 1920, skall vad i 4 och 5 §§ i lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring är stadgat äga motsvarande tillämpning jämväl efter den 31 maj 1920.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementensärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anförde efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet:

Lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring samt lagen av samma dag innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907 upphöra att gälla den 1 juni 1919.

Med anledning av uppkommen fråga om förlängning av lagarnas giltighetstid hava Kungl. Maj:ts befallningshavande i samtliga län anmodats att, efter hörande av ordförandena i de nämnder, som för det i lagarna angivna ändamål blivit inom länen utsedda, inkomma med yttrande angående lagarnas verkningar under den tid de varit gällande samt behovet av förlängning av giltighetstiden för desamma.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms, Östergötlands och Västerbottens län hava i avgivna utlåtanden tillstyrkt prolongation av båda förenämnda lagar. Befallningshavandena i Skaraborgs och Örebro län hava tillstyrkt enahanda åtgärd beträffande förstnämnda lag.

*Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande.*

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län har, under upp-
gift, att befallningshavanden allenast i ett fall haft anledning utse ledamot i sådan nämnd, som avsåges i 2 § i ovan förstnämnda lag, åberopat infordrade yttranden från nämnde ledamot samt livsmedelsstyrelsen i länet, i vilka yttranden lagarnas prolongation tillstyrkts. Livsmedelsstyrelsen har härvid framhållit, att, med hänsyn till ännu rådande pristegring å de i lagarna avsedda naturalster och den rådande ovissheten om tillgång och därmed prisläge å dylika alster under en avsevärd tid framåt, det vore önskvärt, att lagarnas giltighetstid förlängdes under ett år. Livsmedelsstyrelsen hade väl icke varit i tillfälle att förvärva närmare erfarenhet rörande verkningarna av ifrågavarande lagar men ägde dock kännedom om att bestämmelser i förevarande syfte av förhållandena inom länet varit och helt visst fortfarande vore av behovet påkallade.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Östergötlands län har anfört, att befallningshavanden vid verkställd undersökning utrönt, att bestämmelserna i förevarande lagar i allmänhet ej behövt tillämpas inom länet, enär vederbörande jordägare och arrendatorer oftast redan före lagarnas tillkomst träffat frivillig överenskommelse i sådana fall, då arrendena vore bestämda att utgå efter de i lagarna angivna grunder. Dylika arrendavtal torde för övrigt förekomma inom länet mera sällan och utgjorde då huvudsakligast så kallade mjölkarrenden. Ehuru sålunda något direkt behov att förlänga lagarnas giltighetstid för länets vidkommande ej kunde sägas föreligga, ansåge likväl befallningshavanden, att då bestämmelserna givetvis varit till stor nytta och de av kristiden skapade exceptionella förhållanden i avseende å priser å mjölk och andra ladugårdsalster antagligen under den närmaste tiden ej komme att väsentligt ändras, giltighetstiden för lagarna lämpligen borde förlängas under ett år. Befallningshavanden har därjämte, med förmälan att tilltillsättande av ordförande i sådan nämnd, varom ovan sagts, inom länet påkallats allenast i ett fall, åberopat ett av nämnde ordförande avgivit yttrande, däri denne förordat prolongation av ifrågavarande lagar för samma tid som befallningshavanden.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Skaraborgs län har med instämmande överlämnat ett av befallningshavanden infordrat yttrande från borgmästaren Lars Kristian Brock i Mariestad, som av befallningsha-

vanden förordnats till ordförande i de jämlikt omförmälda lagar inom länet utsedda nämnder, och har borgmästaren Brock i berörda yttrande framhållit, att verkningarna av arrendestegringslagen uppenbarligen varit goda, beroende främst därpå att förutsättningarna för dess tillämpning förefunnits i hög grad. De tvister enligt denna lag, som borgmästaren Brock i sin förenämnda egenskap haft att behandla, hade visserligen allenast uppgått till nio, men hade lagens befintlighet föranlett godvillig uppgörelse i många fall. Då arrendeavtalen i berörda nio fall, vilka alla avsett så kallade mjölkarrenden, merendels träffats i slutet av 1913 eller början av 1914 samt mjölken vid dessa tidpunkter betingat ett pris av 8 à 9 öre litern, men mjölkpriset i slutet av 1918 uppgått till 36 à 38 öre litern, vore det uppenbart, att den utfästa legan i allmänhet ansetts oskäligen, i all synnerhet som prisen å övriga jordbruksprodukter ej stigit i samma grad. Då förutsättningarna för nyssnämnda lags tillämpning med all sannolikhet komme att förefinnas under någon tid framåt, om än ej i samma styrka som förut, syntes det lämpligt, att giltighetstiden för denna lag förlängdes. Vad däremot anginge lagen innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom, vilken lag borgmästaren Brock haft att tillämpa allenast i ett fall, syntes någon förlängning av dess giltighetstid knappast behöfelig.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Örebro län, som allenast yttrat sig beträffande frågan om prolongation av arrendestegringslagen, har anført, att antalet av de arrenden, som vore att hänföra under nämnda lag, vore, vad Örebro län anginge, tämligen fåtaligt. Tillämpning av arrendestegringslagen hade förekommit i allenast ett fall. Ehuru befallningshavanden på grund härav saknade större erfarenhet av lagens verkningar, ville det dock synas, som om förhandenvaron av lagen underlättat godvillig uppgörelse mellan vederbörande jordägare och arrendatorer angående skälig nedsättning av eljest fastställda arrendebelopp. Beträffande frågan om behovet av lagens fortsatta tillämpning hade väl under allra senaste tiden någon sänkning i de uppdrivna prisen å produkter av ifrågavarande slag kunnat förmärkas, men i stort sett torde de förhållanden, som föranlett lagens tillkomst, ännu alltjämt göra sig i ungefär enahanda mån gällande; och torde det knappast kunna antagas, att till den 1 nästkommande juni, då lagens giltighetstid utginge, priserna å dylika varor eller produktionskostnaderna för desamma komme att i någon väsentlig grad nedgå. På grund härav och då några ogynnsamma verkningar av lagens förhandenvaro åtminstone inom Örebro län icke förmärkts, syntes anledning föreligga att låta lagen ännu någon tid äga tillämpning, förslagsvis till den 1 nästkommande september, då ut-

fallet av skörden borde vara i huvudsak känt och riktningen av blivande prishöjning lättare torde kunna beräknas. Ordföranden i den nämnd, som i det av befallningshavanden omförmälda fall utsetts, har i ett till befallningshavanden avgivet, vid befallningshavandens utlåtande fogat yttrande framhållit, att lagens tillkomst i viss mån underlättat godvillig överenskommelse mellan jordägare och arrendatorer men, då flertalet tvister i förevarande hänseende torde vara utjämnade samt normala förhållanden kunde väntas inträda, behov av förlängd giltighetstid för ifrågakvarande lagar ej förefunnnes.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län har meddelat, att tillämpning av ifrågakvarande lagar icke i något fall påkallats inom länet och att befallningshavanden således saknade erfarenhet i fråga om lagarnas verkningar. Det vore emellertid icke uteslutet, att arrendeavtal, som i lagarna avsåges, förekomme inom länet, och torde samma skäl, som föranlett lagarnas tillkomst, kunna anföras för lagarnas giltighet under ytterligare ett år, räknat från den 1 juni 1919.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Blekinge län har anført, att arrenden av det slag, som i lagarna avsåges, endast i undantagsfall torde förekomma inom länet samt att tillämpning av det i lagarna omförmälda skiljemannaförfarande icke i något fall blivit ifrågasatt, vadan för länets vidkommande något mera kännbart behov av lagarnas förlängning icke kunde sägas vara för handen.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Malmöhus län har likaledes förmält, att det inom länet allenast mera undantagsvis förekomme, att arrende utgjordes av naturalster. Det vore egentligen i kontrakt emellan kyrkoherdar och arrendatorer rörande den till prästgårdar hörande jorden, som arrendatorn brukade förpliktas dagligen avlämna viss mängd mjölk och stundom jämväl viss mängd stråfoder, men stadgades ofta i avtalet, att dylika naturalster skulle tillhandahållas mot gängse pris å orten. Emellertid hade lagarna mycket ringa betydelse för länet, vilket bland annat framginge därav, att tillsättande av nämnd för det i lagarna angivna ändamål icke i något fall påkallats, och funne sig befallningshavanden på grund härav icke kunna uttala sig i frågan, huruvida behov av lagarnas prolongation förefunnnes.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Älvsborgs och Kopparbergs län hava meddelat, att, då tillämpning av lagarna icke påkallats inom sagda län, någon erfarenhet angående lagarnas verkningar inom samma län ej vunnits.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i övriga län hava ansett behov av lagarnas prolongation icke föreligga. Till stöd härför har anförts, att tillsättande av nämnd för det i lagarna angivna ändamål

ej förekommit inom dessa län samt att lagarna ej heller eljest, såvitt för befallningshavandena vore känt, vunnit tillämpning inom samma län. Befallningshavandena i Jönköpings, Kronobergs, Kristianstads, Hallands, Gävleborgs, Jämtlands och Norrbottens län hava därjämte uppgivit, att sådana arrenden, som avsåges i lagarna, alls icke eller allenast i undantagsfall förekomme inom samma län.

Departement-
chefen.

Redan under förarbetena till ifrågavarande lagar var uppmärksamheten riktad därpå, att arrendeavtal av den beskaffenhet, som i samma lagar företrädesvis avses, eller så kallade mjölkarrenden, i mera betydande utsträckning förekommo allenast inom ett fåtal län och att lagarna alltså blott för dessa län skulle erhålla större betydelse. Då förevarande lagstiftning det oaktat ansågs böra komma till stånd, var det emellertid nödvändigt att åt densamma förläna allmän giltighet, enär för arrendeavtal av ifrågavarande beskaffenhet samma regler borde gälla över hela landet. Den omständighet, att befallningshavandena i de län, där arrenden av förevarande art alls icke eller allenast sparsamt förekomma, funnit prolongation av lagarna icke vara av behovet påkallat, bör därför givetvis icke inverka på avgörandet av denna fråga. Desto större vikt bör emellertid fästas vid de yttranden, som avgivits av befallningshavandena i de län, vilka i mera avsevärd mån beröras av förevarande lagstiftning, eller Stockholms, Södermanlands, Östergötlands, Skaraborgs och Örebro län. Befallningshavandena i samtliga dessa län utom Södermanlands hava tillstyrkt prolongation av arrendestegringslagen och befallningshavandena i Stockholms och Östergötlands län jämväl av lagen innefattande tillägg till nyttjanderättslagen. Vad särskilt Skaraborgs län angår, framgår av det av borgmästaren Brock avgivna yttrandet, att förhållandena inom länet äro sådana, att ett påtagligt behov av lagbestämmelser i förevarande syfte för detta läns vidkommande föreligger, och synas även de yttranden, som inkommit från Stockholms, Östergötlands och Örebro län, utvisa, att förhållandena inom dessa län äro i viss mån enahanda. Det jämförelsevis ringa antal fall, då tillsättande av nämnd för slitande av tvister enligt ifrågavarande lagar ägt rum, torde ej kunna läggas till grund för bedömandet av frågan, huruvida lagarna haft den betydelse för reglerande av ifrågavarande arrendeförhållanden, som med dem avsetts. Merendels torde nämligen lagarnas blotta tillvaro hava föranlett, att godvillig överenskommelse träffats mellan jordägare och arrendatorer i de frågor, som lagarna avse att reglera, och torde, på sätt de inkomna yttrandena ock giva vid handen, lagarna i detta avseende hava varit till stort gagn och verksamt bi-

dragit till lindrande av de svårigheter, som under kristiden uppstått för ett stort antal arrendatorer med avseende å fullgörande av arrendeavtal, som i lagarna avses.

Vid bedömandet av frågan om behov av lagarnas prolongation kan anses föreligga torde hänsyn i första rummet böra tagas därtill, huruvida de under kristiden inträdda svårigheterna för mjölk- och smörproduktionen och den därav föranledda utomordentliga prisstegringen å dessa alster kunna väntas fortfara jämväl efter utgången av lagarnas nuvarande giltighetstid. Eburu det givetvis icke är möjligt att redan nu med någon säkerhet bedöma den situation, som i dessa avseenden kan komma att föreligga efter den 30 maj innevarande år, synes det i varje fall icke vara uteslutet, att den abnorma prisstegringen å ifrågavarande alster kan komma att fortfara jämväl efter nämnda tidpunkt. Då det för sådan händelse vore synnerligen obilligt att beröva arrendatorerna de lättnader, som de på grund av ifrågavarande lagstiftning dessförinnan åtnjutit med avseende å arrendets utgörande, måste en utsträckning av lagarnas giltighet anses vara önskvärd. Härtill kommer, att en dylik åtgärd icke synes kunna skada jordägarens berättigade intressen. I den mån priserna å mjölk och smör samt övriga i lagarna avsedda naturalster nedgå i sådan grad, att de bringas i överensstämmelse med den allmänna prisnivån i landet, komma nämligen förutsättningarna för den i lagarna stadgade reglering av ifrågavarande arrenden att försvinna och lagarnas tillämpning att upphöra. På grund av vad jag sålunda anfört anser jag, att förslag om fortsatt tillämpning av ifrågavarande lagar under ett år, räknat från och med den 1 nästkommande juni, böra underställas riksdagens prövning.

Vad angår de särskilda bestämmelserna i lagarna hava från vissa håll anmärkningar framställts mot avfattningen av 1 § första punkten i arrendestegringslagen.

Sålunda hava kommitterade för Skaraborgs läns mjölkarrendatorer i en till chefen för jordbruksdepartementet den 3 februari 1919 avlåten skrivelse, vilken sedermera blivit överlämnad till justitiedepartementet för att tagas i övervägande vid beredning av förevarande ärende, framhållit, att uttrycket i nämnda punkt »Har — — — å dylikt vederlag efter nämnda dag inträtt sådan prisstegring, som vid avtalets ingående icke lät sig beräkna» vore otydligt och lämnade rum för olika tolkningar. Å ena sidan hade berörda uttryck ansetts innebära, att allenast i det fall, att prisstegring inträtt efter den 1 oktober 1917 och priset å vederlaget efter sagda dag alltså överstege det pris, som dessförinnan gällt, före-

Kommitterades för Skaraborgs läns mjölkarrendatorer skrivelse den 3 februari 1919.

varande paragraf vore tillämplig, och å andra sidan hade påståtts, att hänsyn skulle tagas till varje prisstegring, som inträtt efter avtalets ingående och vore sådan, att den därvid icke kunnat beräknas. Då lagens syfte att bereda arrendatorerna lindring i de genom kristiden dem åsamkade svårigheter skulle äventyras, därest förstnämnda tolkning skulle bliva gällande, hemställde kommitterade, att 1 § måtte förtydligas därhän, att en dylik tolkning icke vore möjlig.

Jämväl i ovannämnda av borgmästaren Brock avgivna yttrande har anmärkts, att förevarande paragraf i nyss angivna avseende tolkats på olika sätt.

*Departements-
chefen.*

Då såsom förutsättning för arrendatorns rätt att kräva utfående av skälig andel i uppkommen prisstegring å visst vederlag i förevarande paragraf stadgats, bland annat, att å dylikt vederlag efter den 1 oktober 1917 inträtt sådan prisstegring, som vid avtalets ingående icke låtit sig beräkna, har det uppenbarligen varit meningen, att frågan huruvida dylik prisstegring föreläge skulle bedömas uteslutande med hänsyn till det vid avtalets ingående gällande pris å omförmälda vederlag. På grund härav och då det måste anses vara av stor praktisk betydelse, att lagen på denna viktiga punkt icke lämnar rum för någon tvetydighet, har jag låtit omarbета 1 § för att giva densamma full tydlighet i förevarande avseende.

*Kommitté-
rådes för
Skaraborgs
läns mjölk-
arrenda orer
skrivelse.*

I förenämnda skrivelse hava kommitterade vidare anhållit, att sådan ändring i 1 § av arrendestegringslagen måtte vidtagas, att arrendator under de i paragrafen angivna förutsättningar berättigades erhålla två tredjedelar av prisstegringen å vederlaget och jordägaren allenast en tredjedel. Till stöd härför har huvudsakligen anförts, att produktionspriset å mjölk och andra lantmannaprodukter efter nyssnämnda lags tillkomst stigit i så hög grad, att den andel i prisstegringen, som lagen tillerkände arrendatorn, måste anses alldeles otillräcklig. En fördelning av prisstegringen efter den grund, som i skrivelsen förordats, skulle motsvara jordvärdestegringen och gällande arrendepris, och hade denna grund jämväl följts vid enskilda uppgörelser mellan jordägare och arrendatorer i förevarande avseende.

*Departements-
chefen.*

De skäl, som kommitterade anført för sin nyssberörda anhållan, synas mig ej vara av beskaffenhet att nu föranleda ändring beträffande den i lagen stadgade grund för prisstegringens fördelning mellan jordägaren och arrendatorn, så mycket mindre som, med hänsyn till de

ökade möjligheter för mjölk- och smörproduktionen, som under instundande sommar och vinter kunna väntas inträda, en tillbakagång av priserna torde vara att förvänta.

I övrigt har jag ej funnit skäl att nu föreslå någon ändring i förevarande lagar.

I enlighet med vad jag sålunda anfört har jag låtit inom justitiedepartementet utarbeta förslag till lagar om fortsatt tillämpning till den 1 juni 1920 av ifrågavarande två lagar.»

Föredraganden uppläste herefter dels ett förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring* och dels ett förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907*, vilka förslag voro av den lydelse bilagor till detta protokoll utvisa ¹⁾; och hemställde föredraganden, att lagrådets utlåtande över berörda förslag måtte för det i § 87 regeringsformen angivna ändamål inhämtas genom utdrag av protokollet.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan blev av Hans Maj:t Konungen bifallen.

Ur protokollet:

Adil Wifvesson.

---

¹⁾ Dessa bilagor, som äro av ordagrant lika lydelse med de vid propositionen fogade lagförslagen, hava här uteslutits.

*Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd måndagen
den 24 mars 1919.*

Närvarande:

Justitieråden	GULLSTRAND, VON SETH, WEDBERG,
Regeringsrådet	PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 14 mars 1919, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättade förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring* och *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907*.

Förslagen som finnas bilagda detta protokoll, hade inför lagrådet föredragits av ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning, assessorn Thor Sjöfors.

Förslaget till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring.

Lagrådet anförde:

I sin nuvarande avfattning läser 1 § ej kunna förstås annorlunda än att jordägaren ensam tillgodonjuter prisstegring, som inträtt visserligen efter arrendavtalets ingående men dock före den 1 oktober 1917. Denna tolkning överensstämmer ock med de grunder, vilka vid föredragning inför lagrådet av 1918 års förslag i ämnet åberopades till stöd för dess bestämmelser. Då nu föreslås sådan lydelse av paragrafen, att skäligen andel må kunna tillerkännas arrendatorn även i prisstegring,

uppkommen före den 1 oktober 1917, innebär detta ej ett förtydligande utan en saklig ändring av lagtexten.

Övertygande skäl för att åt lagen bort givas det innehåll, som sålunda ifrågasättes, synas icke föreligga. Fråusett detta, är den föreslagna ändringen betänkelig särskilt ur den synpunkt, att värdet av redan företagna regleringar skulle därigenom väsentligen förringas. Då en lagstiftning i enlighet med förslaget komme att skänka arrendatorn en ytterligare förmån utöver vad han enligt nu gällande lag äger tillgodonjuta, kan ju ett på samma lag grundat beslut av skiljenämnd eller domstol icke utgöra hinder för arrendatorn att påkalla ett avgörande enligt den nya lagstiftningen beträffande vederlag för samma tid, som det äldre beslutet avsett.

Med stöd av det anförda hemställes, att paragrafen måtte i nu ifrågavarande del bibehållas oförändrad.

Att lagen under det nya året för sin giltighet bör medgiva en utjämning även beträffande sådant vederlag, som förfaller under samma år, är tydligt. Måhända borde också gränseu bakåt för den relevanta förfallotiden flyttas från den nu i lagen stadgade tidpunkten, den 1 oktober 1917, till någon senare dag, exempelvis den 1 oktober 1918. Så till vida kan dock en dylik ändring anses mindre påkallad, som naturligtvis den omständigheten att arrendatorn låtit tiden gå utan att fordra en utjämning kommer att vid uppgörelsen tala till jordägarens förmån.

Förslaget till lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.

Lagrådet lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:

Erik Ölander.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 28 mars 1919.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETRÉN,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
RYDÉN,
THORSSON.

Chefen för justitiedepartementet statsrådet Löfgren anmälde efter gemensam beredning med chefen för jordbruksdepartementet lagrådets den 24 innevarande månad avgivna utlåtande över de den 14 mars 1919 till lagrådet remitterade förslag till *lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 med vissa bestämmelser mot oskäligen arrendestegring och lag om fortsatt tillämpning av lagen den 28 juni 1918 innefattande tillägg till lagen om nyttjanderätt till fast egendom den 14 juni 1907.*

Statsrådet Löfgren anförde härvid:

»Lagrådet har ansett, att 1 § i arrendestegringslagen i sin nuvarande avfattning ej kunde förstås annorlunda än att jordägaren ensam tillgodonjöte prisstegring, som inträtt visserligen efter arrendavtalets ingående men dock före den 1 oktober 1917 samt att den föreslagna nya lydelsen av berörda paragraf, enligt vilken lydelse skäligen andel skulle kunna tillerkännas arrendator även i prisstegring, uppkommen före den 1 oktober 1917, alltså innebure ej ett förtydligande utan en saklig ändring av förevarande paragraf. Med hänvisning till den motivering, varå Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1918 års lagtima riksdag grundats, vill jag alltjämt hävda, att ifrågavarande bestämmelse

i 1918 års lag bör tolkas på det sätt, att arrendatorn under angivna förutsättningar skall erhålla skälig andel i sådan efter avtalets ingående inträdd prisstegring, som ej därvid kunnat beräknas, oavsett om denna inträtt före eller efter den 1 oktober 1917. Denna tolkning har ock, såsom jag strax vill visa, undantagslöst tillämpats av de skilda nämnder, som haft att verkställa den i lagen stadgade fördelningen mellan jordägare och arrendator. Men även om lagrådets uttalade uppfattning angående innebörden av stadgaudet i dess nuvarande avfattning skulle vara den riktiga, finner jag mig ej kunna biträda lagrådets hemställan, att detsamma måtte bibehållas oförändrat. Priset å de naturalster, som avses i förevarande paragraf, hade i flera fall redan den 1 oktober 1917 stigit till en abnorm höjd — särskilt var detta händelsen beträffande mjölkpriset, som sistberörda dag med mer än 100 procent översteg det före kristiden högst gällande priset — och skälig anledning att fränkänna arrendatorn andel i den abnorma prisstegring, som sålunda inträtt före den 1 oktober 1917, torde ej finnas. Lagens syfte att bereda arrendatorerna en mot billighetens krav svarande lindring i utgörandet av sådant arrende, varå en dylik prisstegring under kristiden inträtt, skulle ej vinnas i full utsträckning, därest arrendatorns rätt begränsades till att avse allenast den efter den 1 oktober 1917 uppkomna prisstegringen.

Lagrådet har funnit den föreslagna ändringen betänklig särskilt ur den synpunkt, att värdet av de regleringar, som redan företagits enligt ifrågavarande lag, skulle väsentligt förringas därigenom, att arrendatorn skulle äga påkalla avgöranden enligt den nya lagstiftningen beträffande vederlag för samma tid, som de äldre regleringarna avsett. Enligt de yttranden, som i ärendet avgivits av Kungl. Maj:ts befallningshavande, hava emellertid sådana regleringar, som verkställts av i lagen avsedda nämnder, efter lagens ikraftträdande förekommit i allenast 12 fall, och hava enligt inhämtade upplysningar i samtliga dessa fall vederbörande nämnder tillämpat lagen på det sätt, att arrendatorn tillerkänts andel jämväl i prisstegring, som inträtt före den 1 oktober 1917. Såvitt känt är, har klander mot nämndernas beslut instämts till domstol i allenast ett fall, och är denna klandertalan ännu på prövning beroende. Då nämndernas uppfattning av lagens innebörd på denna punkt väl i allmänhet varit utslagsgivande jämväl för de regleringar, som kommit till stånd genom frivilliga överenskommelser mellan jordägare och arrendatorer, skulle den föreslagna ändringen av 1 § allenast innebära ett lagfästande av en redan allmänt gängse praxis och någon nyprövning av redan reglerade arrenden till följd av den föreslagna nya lagen alltså ej ifrågakomma, i allt fall ej i nämnvärd utsträckning.

Vad lagrådet i övrigt anmärkt i anledning av förslaget till lag om fortsatt tillämpning av arrendestegringslagen finner jag ej heller böra föranleda ändring i samma förslag.

På grund av vad jag nu och förut i ärendet anfört och då det synes kunna lända ett betydande antal arrendatorer till avsevärt men, därest de föreslagna lagstifningsåtgärderna ej nu komma till stånd, hemställer jag, att ifrågavarande lagförslag måtte, oaktat den i § 54 riksdagsordningen angivna tid förflutit, jämlikt § 87 regeringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.»

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall, och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Gustaf Sandström.